CREDINȚE POPULARE ROMÂNEŞTI OGLINDITE ÎN MATERIALELE DIALECTALE

MIHAELA-MARIANA MORCOV

Vocabularul dialectal românesc ilustrează, prin intermediul unor evoluții semantice surprinzătoare, legătura intimă dintre româna populară şi domeniul credințelor magico-religioase. Vitalitatea acestei relații este confirmată în special de anchetele dialectale al căror scop nu a fost acela de a scoate la iveală cuvintele de origine magico-religioasă. Este vorba despre cercetările de teren care au urmărit înregistrarea şi cartografierea denumirilor asociate cu diverse aspecte ale vieții materiale sau sociale. Elocvente în acest sens sunt câteva hărți care au fost incluse în cuprinsul volumelor I şi II, din atlasele lingvistice regionale româneşti. După cum se ştie, volumele menționate au fost dedicate denumirilor care se referă la corpul omenesc şi la familie. Unele dintre aceste denumiri evocă, în paralel cu sensul urmărit de anchetatori, şi o accepție aflată în strânsă legătură cu mitologia populară românească. În cele ce urmează, vom analiza aceşti termeni dialectali, precum şi alte cuvinte de sorginte magico-religioasă, care au fost atestate atât în atlasele lingvistice româneşti, cât şi în culegerile de texte dialectale. Cuvintele pe care le vom analiza fac parte din următoarele câmpuri semantice: câmpul semantic al naşterii, câmpul semantic al copilului şi al copilăriei şi câmpul semantic al bolilor.

I. CÂMPUL SEMANTIC AL NAŞTERII

1. Denumirile dialectale ale placentei

Într-un articol anterior (Morcov 2013) am analizat legătura existentă între sensul 'placentă', pe care cuvântul *soartă* l-a dobândit la nivelul domeniului dialectal românesc, şi credințele populare legate de semnificația magică a placentei. Sensul inedit al cuvântului românesc are la origine o credință străveche, întrucât ea fost evidențiată şi în alte spații culturale din Europa[1]. Ecourile acestor credințe se păstrează şi la nivel lexical prin intermediul unor expresii utilizate cu sensul figurat

[1] În localitatea Tortosa, din Catalonia, Spania se crede că membrana care acoperă capul copilului la naştere aduce noroc (Moreira 1934: 142).

FD, XXXIII, Bucureşti, 2014, p. 109–122

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

'a avea noroc': fr. *être né coiffé* 'a se naşte cu capul acoperit', 'a fi norocos'; rus. в *рубашке родился* 'a se naşte în cămaşă', 'a fi fericit' (Petit Larousse 1995 s.v. *coiffé* Ожегов 1973 s.v. *родиться*).

În graiurile dacoromâne placenta este desemnată frecvent prin intermediul cuvintelor care fac parte din câmpul semantic al vestimentației. Această tendință a fost favorizată, pe de o parte, de o trăsătură evidentă a referentului, constând în asemănarea dintre organul denumit şi hainele copilului şi, pe de altă parte, de conotația magico-religioasă pe care, uneori, îmbrăcămintea a dobândit-o la nivelul credințelor populare.

Denumirile *scutec*, *cârpe* (sau *cârpele copilului*) nu au probabil nicio implicație în planul credințelor magico-religioase[2]. În schimb, termenii sinonimici *cămaşă*, *tichie* şi, mai ales, *căiță* sunt puternic marcați din perspectiva acestor credințe (Bălteanu 2001: 33, 34, 179, 180).

Cu excepția Maramureşului, cuvântul *cămaşă* a fost consemnat, ca denumire a placentei, în toate graiurile dacoromâne din România. Vitalitatea cuvântului este subliniată nu numai de frecvența atestărilor, ci şi de seria de substantive derivate de la rădăcina acestui termen: *cămeşoaie* – într-o localitate din Transilvania (ALRR–Trans. II, harta 257, pct. 281) – *cămăşuță*, *chimeşuță* – în trei puncte din Muntenia şi din Banat (ALRR–Munt. şi Dobr. II, harta 144, pct. 790, 801; NALR–Ban. II, harta 176, pct. 97) –, *cămăşuică* şi *cămăşuie* – în două localități din Oltenia (NALR–Olt. II, harta 169, pct. 947, 935).

Din perspectiva credințelor populare româneşti, accepția figurată a cuvântului *cămaşă* nu trebuie asociată cu un simplu transfer metaforic, ci cu funcția reală pe care obiectul desemnat o are în conştiința vorbitorilor. Valeriu Bălteanu atrage atenția asupra faptului că, în folclorul românesc, solomonarii dobândesc puteri magice prin îmbrăcarea propriei placente (Bălteanu 2001: 34).

Se mai poate imvoca un argument în favoarea semnificației magico-religioase a cuvântului *cămaşă* 'placentă'. După cum arată Valeriu Bălteanu, cuvântul în discuție face parte din structura mai multor sintagme relaționate cu domeniul culturii populare: *cămaşa de mire*, *cămaşa soacrei*, *cămaşa de moarte* şi *cămaşa ciumii* (*ibid.*). Corespondența existentă între sintagmele menționate şi denumirile placentei este întărită de prezența unor substantive compuse, construite pe baza unui tipar structural comun: *cămaşa copílului* (NALR–Ban. II, harta 176, pct. 24, 36; NALR–Criş. II, harta 242, pct. 206; ALRR–Trans. II, harta 257, pct. 289, 309; NALR–Mold. şi Bucov. II, harta 131, pct. 506, 637, 678; ALRR–Munt. şi Dobr. II, harta 144, pct. 743, 804), *cămaşa fătulu* (NALR–Mold. şi Bucov. II, harta 131, pct. 499) ; *cămeşa di năştiri* (*ibid.*, pct. 605), *chimeaşa (art.) dă năştiri* (NALR–Criş. II,

[2] Cuvântul *scutec* a fost înregistrat în punctele 945 şi 44 din Oltenia şi Banat (NALR–Olt. II, harta 169; NALR–Ban. II, harta 176), în timp ce termenul sinonimic *cârpe* sau *cârpili copilului* a fost documentat într-o zonă mult mai întinsă, cuprinzând 17 puncte cartografice din Muntenia (ALRR–Munt.-Dobr. II, harta 144).

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

harta 242, pct. 109), *cămaşa lui din pântece* (NALR–Olt. II, harta 169 pct. 979), *cămiáşă dă piele* (NALR– Ban. II, harta 176, pct. 58).

Ca denumire a placentei, cuvântul *chichie* (*tichie*) apare într-o localitate din Oltenia (954). În credinţele populare, membrana denumită *chitie* reprezintă semnul distinctiv al strigoilor sau al oamenilor care deoache copiii şi vitele (Bălteanu 2001 : 179, apud Pamfile, Şez.).

Prezenţa, tichiei, la naştere poate fi la fel de bine asociată cu norocul, fapt oglindit de expresia *născut cu tichia-n cap* ‘om norocos’ (Bălteanu 2001: 179 apud I. Zanne), pentru care găsim o creaţie lexicală paralelă în limba franceză (vezi mai sus). Din datele lingvistice pe care le analizează, Valeriu Bălteanu mai desprinde o concluzie referitoare la însuşirile sau la identitatea copilului născut cu tichie pe cap. Acesta este un substitut al diavolului, numit uneori, în limba populară *Cel cu tichie* sau *Tichiuţă* (Bălteanu 2001: 180).

Cuvântul *căiţă* a fost înregistrat cu sensul ‘placentă’ în două puncte cartografice din ALRR–Munt. şi Dobr. II (harta 144, pct. 803 şi 825). Termenul *căiţă* ‘placentă’ evocă aceleaşi credinţe pe care le-am menţionat în cazul cuvântului *tichie* (Bălteanu 2001: 33, 34).

2. Denumirile dialectale ale ursitoarelor

Pe lângă denumirea obişnuită a celor trei femei care ursesc soarta copiilor la naştere, în ALR I/II au fost înregistrate, cu accepţia ‘ursitoare’, şi alte cuvinte a căror motivaţie semantică se află în strânsă legătură cu percepţia nuanţată a referentului. Unii vorbitori identifică ursitoarele cu vrăjitoarele, după cum rezultă din următoarele răspunsuri: *strîăjîle*, *strîgaie* (*strîgoi*), *vrăjituare*, *vrăjîtori* ‘ursitoare’ (ALR I/II, harta 241, pct. 243, 270, 273, 302, 398, 658, 458, 502). Acest fenomen este explicabil, ţinând cont de faptul că vrăjitorii sau vrăjitoarele pot prelua o parte din atributele ursitoarelor. Unul dintre aceste atribute este capacitatea de a prezice viitorul. Nu întotdeauna denumirea specifică vrăjitoarei desemnează ursitoarea. Interesant însă este faptul că vorbitorii sunt conştienţi uneori de această confuzie. Este cazul informatorului din punctul cartografic 251, care a ţinut să precizeze că ‘femeia din sat’ poartă un nume diferit de cel al ursitorilor.

În localitatea cu numărul 231 din ALR I/II, ‘ursitoarele’ poartă numele de *bosorcoi*. Potrivit lui Ion Ghinoiu, cuvântul *bosorcoi* desemnează, în Oaş, strigoiul viu, „care ia mana holdelor şi vitelor pe timp de noapte” (Ghinoiu 2001: 24). În punctul 454 din reţeau ALR, ursitoarele se confundă cu *babili*. Această denumire evocă simultan vrăjitoarele şi o serie de făpturi binevoitoare sau răuvoitoare din mitologia populară românească. (DA s.v. *babă*)

În punctele 223 şi 363, din reţeaua ALR I/II, a fost înregistrată denumirea *zâne*, ca reflex al credinţei că ursitoarele sunt trei zâne surori. Într-o localitate din Transilvania (385), cuvântul folosit pentru a desemna ursitoarele este *poşitori*.

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

Motivația semantică a termenului este sublinată chiar de notele lingvistice care însoțesc răspunsul obținut în punctul 395. Potrivit credințelor populare, ursitoarele „víni şi-l pocească pi copil". În localitățile 385 şi 632, informatorii au precizat că cei care ursesc soarta copilului sunt bărbați. Această informație interesantă, pe care nu am găsit-o în nicio sursă de documentare etnografică, este subliniată atât de precizările informatorilor, cât şi de forma de masculin a denumirilor. Elocvente în acest sens sunt răspunsurile *ursutoriu* şi *ursîtoriu*, înregistrate în localitățile cu numerele 632 şi 637.

Potrivit lui Sim. Fl. Marian, cei mai mulți români cred că ursitoarele se opresc la fereastra casei în care s-a născut copilul, unde îi torc firul vieții, îi cântă şi îi urează de bine sau de rău (Marian 2000: 56). Această credință se reflectă la nivelul următoarelor răspunsuri dialectale: *ursâtoare la feriastî* (punctul 56), *vin ursâtori la fereástă* (punctul 378), *vin ursâtorle la feriastî* (punctul 213) (ALR I/II, harta 241).

Dat fiind că rolul ursitorilor este acela de a hotărî soarta copiilor şi de a le hărăzi un soț sau o soție, cele trei femei se confundă, în conştiința colectivă, cu ursita sau cu ursitul (pct. 420, 434, 451, 516, 518).

Denumirile ursitoarelor ilustrează bogăția credințelor populare şi a vocabularului românesc de origine magico-religioasă atât la nivel onomasiologic, cât şi în plan semasiologic. Cuvântul *ursitori* desemnează în mai multe localități din sudul țării nu numai zânele care hotărăsc soarta omului la naştere, ci şi masa pe care moaşa sau mama copilului o pregătesc în cinstea ursitoarelor. Cu această valoare semantică, termenul a fost consemnat atât în ALR I/II, harta 241 (pct. 820, 842), cât şi în TDM III (pag. 333, 575) şi TDO (pag. 398). Potrivit tradiției populare, masa destinată ursitoarelor trebuie să fie încărcată cu alimente sau cu obiecte care constituie indicii ale meseriei alese mai târziu de către copil (*ibid.*). În culegerile de texte dialectale munteneşti şi olteneşti, toate informatoarele care au evocat acest obicei au amintit printre elementele constitutive ale hranei ritualice pâinea sau turta (*ibid.*). În anumite localități din Muntenia (Băneasa, jud. Ilfov), dar şi din Oltenia (Amărăştii-de-Jos, rn. Caracal), *ursitorile* constau nu numai în pregătirea mesei, ci şi în acțiunea de spălare şi de îmbrăcare a copilului şi a lăuzei după naştere (TDM III: 575, TDO: 398).

Cu sensul de 'ospăț' sau de 'cadouri', cuvântul *ursitoare* şi sinonimul său, *ursită*, intră în structura expresiilor: *a pune ursitorile/la ursitori* (cu varianta *a pune pe/a face de ursită copilului* 'a pune masa cu ocazia ursitorilor') (ALR I/II, harta 241, pct. 596, 820, 846, 890, 932, 960). Cuvintele *ursitori* şi *ursită* sunt întâlnite, de asemenea, în contexte legate de căsătorie. Într-o localitate din Basarabia (428), expresia *a desface cuiva ursita* desemnează ritualul la care recurg fetele care nu se pot căsători. După spusele unui vorbitor din localitatea cu numărul 512, când unei femei i-a murit soțul, ea zice: „mai am o ursâtori, adică mai am un bărbat. „Ca să se mărite, ea îşi faşi pi ursâtî la o babă care ştie descânta de ursâtă". În punctul 618

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

din ALR I/II, expresia *a face de ursită* este asociată cu acțiunea tinerilor de a ghici identitatea viitorului soț (sau a viitoarei soții). Această expresie se înrudeşte din punct de vedere semantic cu denumirea *cu vrăjitu*, folosită în două localități din Oltenia pentru a desemna farmecele prin care flăcăii şi fetele de măritat încearcă să afle trăsăturile viitorului consort (sau ale viitoarei consoarte) (TDO: 132, 355).

Atât expresia *a face de ursită*, cât şi denumirea *cu vrăjitu* ne permit să observăm punțile de legătură care se țes, la nivelul credințelor populare, între aria semantică a naşterii şi cea a căsătoriei.

Expresiile în componența cărora întânim cuvântul *ursită* pot fi corelate în acelaşi timp cu sfera semantică a morții. În punctele cartografice 558 şi 652 informatorii au menționat că cei care *fac pe/de ursită cuiva*, uneltesc moartea unei persoane, pentru a se căsători cu soțul sau cu soția acesteia (ALR I/II, harta 241). Pentru a înțelege motivația acestei expresii, ne este utilă precizarea lui S. Fl. Marian referitoare la situația bărbaților care, deşi au atins vârste înaintate, nu şi-au putut întemeia o familie. Potrivit credințelor populare, întârzierea căsătoriei se explică prin faptul că fetele predestinate bărbaților neînsurați sunt deja căsătorite cu alții, iar moartea soților acestora ar fi singura în măsură să le elibereze, ducând la împlinirea ursitei (Marian 2000: 160).

În punctele cartografice 467 şi 667, vorbitorii anchetați au declarat că ursita este un vânt rău care îi loveşte sau îi doboară pe oameni (ALR. I/II, harta 241). Cel mai probabil, vântul se identifică în acest context cu duhurile rele sau cu bolile. Răspunsul obținut în punctul 667 este confirmat de un alt informator, care a asociat ursita cu frigurile: „ari ursâtî îi stânji frigărli" (*ibid.*, pct. 590).

Un alt aspect mai general priveşte productivitatea familiei lexicale din care face parte denumirea ursitoarelor. Astfel, de la verbul care se află la originea denumirii *ursitoare* s-a format cuvântul *a deursi*. Acesta este folosit, în punctul cartografic 652, cu sensul de ʻa-i ajuta pe tineri să se căsătorească, prin intermediul farmecelor sau al descântecelor'.

Deşi credințele referitoare la ursitori s-au păstrat, în toată bogăția şi frumusețea lor, cel puțin până în momentul în care au fost realizate anchetele care stau la baza *Atlasului lingvistic român*, ele nu sunt acceptate întotdeauna fără a fi analizate şi filtrate în prealabil prin experiența de viață sau prin rațiunea vorbitorilor. Prezintă interes, în acest sens, unele dintre comentariile extralingvistice sau dintre gesturile care însoțesc cuvintele dialectale furnizate de informatori. Unele dintre ele exprimă scepticismul sau neîncrederea totală („Nu prea se crede în ele" – pct. 148 ; „Sunt numai în poveşti. Nimeni nu le-a văzut şi nu le-a auzit" – pct. 347; în punctele 231 şi 357 s-a precizat că informatorii îşi exprimă neîncrederea prin râs), altele doar trasează o graniță între un trecut îndepărtat, feeric şi un prezent care şi-a pierdut magia. Din ultima categorie face parte observația formulată de vorbitorul din localitatea cu numărul 150: „*Acum nu mai vin*".

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

II. CÂMPUL SEMANTIC AL COPILULUI ŞI AL COPILĂRIEI

1. Denumirile dialectale ale copilului din flori şi ale copilului nebotezat

O altă categorie de cuvinte dialectale asociate cu ideea că omul nu îşi poate hotărî singur destinul sunt cele care desemnează în dacoromână ʻcopilul din floriʼ. Într-o localitate din Transilvania (punctul 323), termenul utilizat pentru a desemna ʻcopilul ilegitimʼ este *nelejuit* (ALRR–Trans. II, harta 249). Într-un sat din Banat, ʻcopilul din floriʼ a fost desemnat prin sintagma *prunc străin* (ALR I/II, harta 211, pct. 51). Aceeaşi motivaţie se află la originea denumirilor muntenești *vinitic* şi (*copil) dă pripas* (ALRR–Munt. şi Dobr. II, harta 142, pct. 712, 701, 840, 849). Fenomenul semnalat subliniază statutul pe care comunitatea rurală îl rezervă copiilor ilegitimi. Concepuți în afara legii şi a Bisericii, aceştia sunt condamnați încă înainte de naştere. În viziunea țăranului român, osânda este confirmată nu numai de criteriile omeneşti, ci şi de regulile şi principiile divine. În acest mod se explică denumirile dialectale prin care copilul din flori şi ființele demonice se identifică.

Termenul *priculiş* este atestat în două localități ca denumire a bastardului (ca răspuns principal în punctul cartografic 68 şi, ca răspuns secundar, în punctul 69) (NALR–Ban. II, harta 173). O variantă fonetică a cuvântului (*prigorici*) a fost înregistrată, ca răspuns secundar, şi în NALR–Oltenia II (harta 167, pct. 907). Potrivit credințelor populare, pricolicii „sunt oameni vii care au fost ursiți să se prefacă în lupi pentru o anumită perioadă de timp” (Taloş 2001: 121). În mitologia populară românească, există o atestare care confirmă şi în acelaşi timp nuanțează motivația semantică a denumirii *pricolici* ʻcopil din floriʼ. Potrivit lui Ion Taloş, copiii din flori devin pricolici dacă părinții şi bunicii acestora s-au născut, la rândul lor, în afara căsătoriei (Taloş 2001: 121). Această informație este confirmată de notele de la harta 173 (*Copil din flori* ʻbâtardʼ), din NALR–Ban. II (punctul 6), care cuprind următoarele explicații: „Se spune că cel din a treia generație de *cópil* se dă în curiş capice ʻpeste capʼ şi se face priculiş. Dacă se tăvăleşte în urină, se poate face ce vrea el: lup, câine etc.”. Transformarea magică este aşadar condiționată de existența unui precedent. Constatăm că repetarea unui eveniment şi nu păcatul în sine este principalul criteriu de care se ține cont şi în alte situații. Ion Taloş evocă, în acest sens, credința că blestemul se poate abate şi asupra celui de al nouălea fiu născut în aceeaşi lună a anului ca şi frații lui mai mari (Taloş 2001: 121). Sensul ʻcopil din floriʼ explică şi alte valori semantice pe care termenul *pricolici* le-a dobândit la nivel dialectal. În DLR, de exemplu se precizează că, regional, această denumire este folosită ca epitet atribuit unui copil neastâmpărat, rău sau obraznic. Tot în DLR, se menționează şi accepția ʻpui de animal nedezvoltat, pipernicitʼ.

În punctele 876 şi 893 din ALRR–Munt. şi Dobr. II (harta 142) a fost consemnat cu sensul ʻcopil din floriʼ cuvântul *zvîrcolac*. Această denumire este confirmată de datele din ALR I/II (harta 211), unde găsim forma fără proteză a cuvântului, *vîrcolác* (în punctele 691 şi 857.

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

Prin conținutul lor semantic, unele dintre denumirile copilului din flori par să se opună răspunsurilor pe care le-am analizat mai devreme. Ele au rolul de a atenua gravitatea faptului conştientizat de întreaga comunitate. Este cazul răspunsului *dîn grădina lu Dumnezeu* 'copil din flori', înregistrat în Muntenia, în localitatea cu numărul 842 (ALRR–Munt. şi Dobr. II, harta 142). O denumire similară, în ceea ce priveşte motivația semantică, a fost înregistrată şi într-o localitate din insula Mallorca: *del bon jesus* 'al bunului Isus' (ALC III, harta 490, pct. 82).

Unele dintre aceste denumiri merg până la a sugera ideea că bastarzii au fost concepuți într-un mod miraculos, întrupându-se din parfumul unei flori (*a mirosit o floare*), dintr-un vis (*dîn vis*) sau din vânt (*copil dîn vânt*) (ALRR–Munt. şi Dobr. II, harta 142, pct. 830, NALR– Olt. II, harta 167, pct. 996, NALR– Ban. II, harta 173, pct. 67).

În folclorul românesc, mirosul florii simbolizează dragostea, iar scuturarea florii sau pierderea mirosului se află în legătură cu dăruirea dragostei şi pierderea fecioriei (Evseev 2000: 61 apud M. Coman). Această semnificație poate să explice motivația semantică a sintagmei *copil din flori*, constituite, se pare, după un tipar structural specific limbii române. Cuvântul *flori* este, aşadar, o denumire eufemistică pentru *dragoste*. Totodată, sintagma *copil din flori* a avut inițial rolul de a contracara efectul imaginii negative pe care comunitatea rurală o proiectează asupra copilului ilegitim, prin intermediul altor denumiri. O dovadă în acest sens sunt comentariile unui informator din Muntenia, potrivit cărora sintagma *copil din flori* îi desemnează pe copiii ilegitimi care sunt înzestrați cu frumusețe fizică, în opoziție cu denumirea *fochi* care înseamnă 'copil nelegitim, urât, nereuşit' (ALRR–Munt. şi Dobr. II, harta 142, pct. 882).

Pentru a înțelege motivația denumirii *copil dîn vânt*, prezintă interes informația furnizată de Ion Ghinoiu, în lucrarea *Panteonul Românesc*. Potrivit etnografului menționat, în credințele populare româneşti, „vântul umblă după însurătoare" (Ghinoiu 2000: 206).

Denumirea bănățeană în discuție poate avea la bază o credință românească legată de atributele vântului. Acesta poate să aducă, printre alte lucruri, molime sau necazuri (*ibid.*). La nivel lingvistic, această credință se confirmă prin folosirea sintagmei *de/din vânt* cu sensul de 'boală' (Purdela Sitaru 1999: 155). Denumirea *copil din vînt* 'copil din flori' nu este singurul caz de lexicalizare a legăturii pe care vorbitorii o stabilesc între copiii ilegitimi şi boli. Într-o localitate din Muntenia, copilul din flori poartă numele *dîn apucături* (ALRR–Munt. şi Dobr.II, harta 142, pct. 771). În DA, cuvântul *apucătură* este înregistrat cu sensurile 'răceală', 'colici' şi 'boală venită din argint-viu dat, din duşmănie, într-o băutură'. Analogia dintre sarcina nedorită şi boală se află şi la originea denumirii bănățene *copil dîn găsât* 'copil din flori', întâlnită chiar în aceeaşi arie cu denumirea *copíl dîn vânt* 'copil din flori' (NALR–Ban. II, harta 173, pct. 58). După cum rezultă din DA şi din atlasele lingvistice regionale, verbul *a găsi* şi cuvintele derivate de la acesta apar în contexte asociate cu sfera semantică a maladiilor (DA, s.v. *a găsi*, NALR–Olt. I,

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

harta 146, pct. 959, 968; ALRR–Munt. şi Dobr., harta 112, pct. 892, cf. DGS, s.v. *găseală*).

În DLR se menționează că vârcolacii sunt fie ființe fabuloase despre care se crede că mănâncă luna şi soarele, fie animale sau oameni care au murit nebotezați (DLR s.v. *vârcolac*). Ion Taloş menționează, de asemenea, printre ființele care se prefac în vârcolaci, pe copiii care au murit înainte de a fi botezați sau pe cei rezultați din legături incestuoase (Taloş 2001: 184).

Constatăm că absența botezului este asociată cu situația bastardului şi în domeniul cultural catalan, chiar dacă în această zonă a Romaniei fenomenul în dicuție nu are implicații în domeniul mitologiei populare. În acest sens, ne putem gândi la datele furnizate de ALC, potrivit cărora într-o localitate din estul Cataloniei, denumirea uzuală a bastardului (*bort*) este completată de următoarea explicație: 'que no està batejat' (care nu este botezat) (ALC III, harta 490, pct. 176).

Acest comentariu are, probabil, legătură cu infanticidele comise chiar de mamele copiilor ilegitimi sau de rudele lor, inainte ca pruncii să fie botezați. În viziunea făptaşilor, care sperau să evite, astfel, orice explicație datorată comunității, crima trebuia săvârşită înaintea botezului, întrucât acesta ar fi avut rolul de a oficializa naşterea copilului. Astfel de atrocități sunt atestate în spațiul rural românesc, unde copiii nelegitimi erau omorâți şi îngropați de mamele lor în afara cimitirului (Taloş 2001: 99).

Rămânând nebotezați, copiii nedoriți intră în categoria copiilor care s-au născut morți sau care au murit din cauze naturale, înainte de a se creştina. Aceasta este şi ideea pe care o sugerează câteva dintre denumirile dialectale ale copilului nebotezat. În punctele 243 şi 345, copilul nebotezat poartă numele de *pricolici* (ALR I/II, harta 215). Aşa cum am arătat mai sus, aceeaşi denumire are rolul de a desemna 'copilul din flori'. În punctele 65, 672 şi 680 din ALR, copilul nebotezat poartă chiar numele specific copilului din flori: *bitanc* şi *băistruc* sau *baiăstruc de fată mare* (*ibid.*). Comunitatea rurală nu îi recunoaşte pe copiii născuți în afara căsătoriei sau pe cei care nu au primit botezul. În consecință, şi unii şi ceilalți poartă numele de *nelegiuit* sau de *străin*. Credința că pruncii nebotezați sunt nelegiuiți este mai pregnantă decât în cazul copiilor din flori, după cum arată următoarele denumiri dialectale: *fărî leaji*, *nelejuit* 'copil nebotezat' (*ibid.*, pct. 445, 498, 600, 618).

Acest lucru se explică prin faptul că, potrivit credințelor populare, chiar şi copiii din flori care au fost ucişi la naştere se pot mântui dacă sunt botezați simbolic de cel care le aude strigătul (Taloş 2001: 99). Copiii care rămân însă nebotezați se transformă în moroi (*ibid.*). Ca dovadă, cuvântul *moroi* este înregistrat în ALR, cu sensurile 'copil care se naşte mort' sau 'copil care moare nebotezat' (ALR I /II, harta 215, pct. 378 şi 214).

În câteva localități din nordul şi vestul țării, denumirile copilului nebotezat evocă alte două personaje supranaturale: *duh niecurat*, *diávol* (*ibid.*, pct. 61, 359, 361). Asemănătoare cu aceste denumiri sunt răspunsurile: *nu-i curat*, (punctul 96)

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

şi *nu-i curieţát*, din Transilvania (*ibid.*, pct. 341). Într-o localitate din Muntenia (*ibid.*, pct. 795), pruncul care nu se botează este considerat *spurcat*. Credința că pruncul rămas nebotezat este osândit în lumea de dincolo transpare şi în sardă, unde au fost înregistrate cuvintele *diàulu* 'diavol', 'copil nebotezat' şi *un anima muda* 'un suflet mut', 'copil nebotezat'(ALI VII, harta 666–MN) .

După cum am arătat mai sus, sintagma *prunc străin* desemnează 'copilul din flori'. Cuvântul *strein* este înregistrat, de exemplu, ca denumire a copilului nebotezat în punctul 595 din ALR. Nefiind acceptat în sânul comunității din care face parte, noul-născut este asimilat celorlalte grupuri etnice sau religioase. El este *calvin*, *jîdan*, *uvreu*, sau *turc* (*ibid*., punctele 278, 508, 516, 06, 690, 727, 786, 792, 796). Copilul este considerat astfel un intrus, iar venirea lui pe lume este comparată cu atacul armat al unor duşmani. Este grăitor în acest sens următorul comentariu: „Când naşte femeia, se zice: păziți c-a venit turcii" (*ibid.*, pct. 926).

Uneori, comunitatea străină din care face parte pruncul nebotezat este definită vag, prin denumiri de tipul *păgân* sau *în leajea păgânească* (*ibid.*, punctele 320, 341 şi 461). Alteori, copiii necreştinați sunt excluşi chiar din rândul oamenilor. Într-o localitate din Transilvania, copilul nebotezat este numit *liliac* (*ibid.*, pct. 138), iar în Moldova (*ibid.*, pct. 590), aceeaşi ființă este desemnată prin cuvântul *câni*. În notele de la harta *Copil nebotezat*, se precizează că, la aromâni, sintagma *cîni pîngăn* desemnează atât câinii de la stână, care se furişează şi ling vasele, cât şi oamenii care vin şi fură (*ibid.*, pct. 09). În Muntenia, apariția lupului este semnalată prin intermediul următorului avertisment cu valoare tabuistică: "uite mă păgânu" (*ibid.*, pct. 808). Probabil că nu întâmplător liliacul şi lupul sunt asociați cu pruncul nebotezat. Liliacul este o făptură a nopții şi a întunericului, în timp ce lupul ne duce cu gândul la credințele legate de pricolici, amintind încă o dată de motivația semantică a uneia dintre denumirile discutate mai sus. Ca denumire a lupului, cuvântul *păgân* poate să evoce totodată o credință precreştină de origine totemică. Cât priveşte analogia pe care vorbitorii o stabilesc între păgâni şi câini, aceasta are, la bază, cel mai probabil, tot asocierea dintre păgâni şi lupi, din moment evoluția semantică 'păgân' → 'câine' a fost înregistrată în preajma stânei.

De reținut este faptul că şi în dialectele italiene sau în sardă copilul nebotezat şi etniile necreştine cu care aceste populații au intrat în contact se identifică. Ilustrative în acest sens sunt următoarele cuvinte dialectale: *ebréo* 'evreu','copil nebotezat', *moro* 'maur', 'copil nebotezat'; *turku* 'turc', 'copil nebotezat' (ALI VII, harta 666–MN).

2. Cuvinte utilizate cu sensul '(copilul) tresare (din somn)'

Materialul dialectal înregistrat în atlasele lingvistice româneşti ne sugerează şi alte reflecții privitoare la raportul dintre limbajul popular şi credințele magico-religioase. Într-o localitate din sud-estul Munteniei, vorbitorul anchetat a oferit o informație etnografică în locul denumirii dialectale aşteptate. Această denumire ar

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

fi trebuit să desemneze gestul copilului care tresare în somn şi corespunde întrebării 529, din Chestionarul NALR: «Ce zici că face copilul noaptea când doarme şi visează ceva urât?». Răspunsul dat de informator în punctul 778 a fost: *îl mângâie maica domnului* (ALRR–Munt. şi Dobr. II, harta 145). Acelaşi răspuns figurează şi în notele care însoţesc denumirile înregistrate în alte localităţi din Muntenia (*ibid.*, pct. 814, 830, 834, 869. 835).

Intervenţia Maicii Domnului este asociată cu iminenţa unui pericol. Pentru a ne convinge de acest lucru, trebuie să reflectăm, pe de o parte, la modul în care a fost formulată întrebarea şi, pe de altă parte, la comentariul unuia dintre vorbitorii anchetaţi: „vorba din bătrâni: trecu moartea pe lângă el" (*ibid.*, pct. 835).

Sub un nume diferit, figura Maicii Domnului este evocată şi în alte zone ale României. Într-o comună din Oltenia, informatorul a răspuns: „îl mângăie maica precestă" (NALR – Olt. II, harta 170, pct. 979). În Banat, tandreţea pe care Fecioara Maria i-o arată copilului nu mai are rolul de a-l ocroti, ci de a-l înveseli: „Când râde în somn, se spune că îl mângăie maica precistă" (NALR – Ban. II, harta 177, pct. 49). Aceeaşi credinţă a fost atestată de Sim. Fl. Marian în Ţara Românească (Marian 1892: 373).

De altfel, în tradiţia românească, binefacerile Maicii Domnului se află în strânsă legătură cu mamele şi copiii mici. Sfânta Maria este chemată în ajutor de femeile care nasc cu dificultate (*ibid.* : 44). Numele ei este menţionat, de asemenea, în rugăciunile şi în descântecele folosite pentru a vindeca o boală care se manifestă foarte frecvent în copilărie. Este vorba de epilepsie sau de *ceasu rău cu spăriatu* (*răul copiilor*) (*ibid.*: 382–384).

III. CÂMPUL SEMANTIC AL BOLILOR

Întrucât denumirile româneşti ale bolilor au făcut obiectul unei ample cercetări în lucrarea Mariei Purdela Sitaru, *Etnomedicină lingvistică*, nu vom semnala decât câteva aspecte în legătură cu această chestiune.

După cum se ştie, epilepsia este reprezentată în spaţiul românesc, precum şi în alte culturi, ca manifestare a spiritelor necurate. Acest fenomen are legătură cu un aspect care, potrivit Mariei Purdela Sitaru, defineşte concepţia etnoiatrică în general. Este vorba de faptul că, în mentalitatea populară, „cauzele care provoacă boala sunt întotdeauna externe" (Purdela Sitaru 1999: 155).

Comparând numele italiene ale epilepsiei cu denumirile echivalente semantic din graiurile dacoromâne, Federica Cugno constată că doar cele din urmă au păstrat motivaţiile semantice care amintesc în mod direct de aspectul demonic al bolii (Cugno 2011: 169). Alături de sintagma *buală drăciască* 'epilepsie', pe care lingvista amintită o menţionează în sprijinul afirmaţiei sale, întâlnim o altă denumire construită după acelaşi model structural şi semantic: *boala dievolească*. Aceasta este consemnată în punctul 821, din ALRR–Munt. şi Dobr. I (harta 115),

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

şi în punctul 255 din ALRR–Trans. II (harta 215). Motivația bazată pe *identificarea* dintre boală şi monştri se află şi la originea locuțiunii maramureşene: *îl calcâ boala* ‘se îmbolnăveşte (suferă) de epilepsie’ (ALRR–Mar. I, harta 167, pct. 232). În două localități, una din Moldova şi alta din Oltenia (pct. 660 şi 937), boala se confundă cu duhurile necurate sau cu diavolul: *duh rău* ‘epilepsie’, *izdat* ‘diavol’, ‘epilepsie’ (NALR–Mold. şi Bucov. I, harta 106, NALR–Olt.I., harta 146).

În Muntenia şi în Moldova, denumirile înfricoşătoare sunt înlocuite uneori de sintagme eufemistice, care sunt menite să conjure sau să îndepărteze maladia. Este cazul expresiilor *ducă-se pă pustiu* (cu variantele *ducâ-sâ pi pustii*, *ducâ-sâ-n pustii*) şi *doamne feréşte* (*a da doamne fereşte!, boála aia doamne fereşte*). După cum remarcă Maria Purdela Sitaru, unele dintre cuvintele care substituie numele tabu sunt denumiri „aluzive care exprimă evaziunea, ocolirea, redarea învăluită a adevărului neplăcut reprezentat de starea de boală” (Purdela Sitaru 1999: 164). În această categorie intră substantivele eufemistice, adjectivele care evocă aspectul negativ al bolilor şi anumite pronume. Printre cuvintele de origine pronominală care desemnează boli se numără şi denumirile *alte alea* sau *iele* (*ibid.*). Pronumele *alte alea* face parte din structura expresiei *dă-ntr-alcili*, întâlnită într-o localitate din Banat cu accepția ‘se îmbolnăveşte de epilepsie’(NALR–Ban. I, harta 152, pct. 3).

Pronumele *iele* sau *dânsele* se află în componența a două sintagme, folosite, atât în Transilvania, cât şi în Moldova, cu accepția ‘reumatism’: *dintruiele* (cu variantele *întruiele* şi *boală dintruiele*) şi *buala di dânsili* (ALRR–Trans., harta 213, pct. 248, 256, 264, 265, 267, NALR–Mold. şi Bucov.I, MN 43, pct. 582).

Într-o localitate din Maramureş denumirea *dintruiele* desemnează infirmitatea de care suferă oamenii schilozi (ALRR–Mar. I, harta 167, punctul 235). Această informație trebuie corelată cu două aspecte. Pe de o parte, ființele supranaturale numite *iele* sunt considerate responsabile, printre altele, de apariția bolilor care se manifestă prin invaliditate sau prin dureri localizate la nivelul membrelor. Printre aceste afecțiuni se numără reumatismul, despre care am amintit mai devreme, şi paralizia (Purdela Sitaru 1999: 156, DA). Pe de altă parte, în mai multe puncte din atlasele regionale, denumirile folosite dialectal cu accepția ‘schilod’ pun în evidență caracterul genetic al infirmității: *schilog din născari*, *pocit dîn naştere* 819, 821, 826; *uom pocit dîn naştere* 698 (NALR–Mold. şi Bucov., harta, pct. 548, 609; ALRR–Munt. şi Dobr. I, harta 111). Acest aspect este, de altfel, explicabil prin modul în care a fost formulată, în Chestionarul NALR, întrebarea care corespunde sintagmelor precedente: „Cum zici că este omul care are mâinile sau picioarele înțepenite ori strâmbe din naştere?” Am putea stabili o legătură între această observație şi faptul că ielele sau zânele sunt asociate, în conştiința colectivă, cu ursitoarele, care, după cum am văzut mai sus, poartă numele de *poşitori* şi au puterea de a mutila copiii la naştere.

Într-o localitate din Banat, sintagma *îi luat dă hale* evocă simptomele specifice variolei. Totodată cuvântul *hală* sau a*lă* desemnează fie balaurii sau

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

duhurile rele „ce se fac pe cer în timpul ploiei”, fie „vântul turbat” care se dezlănțuie (ALRR–Sinteză II, harta 306, pct. 89).

Dacă, în imaginarul colectiv, maladiile sunt provocate de către duhurile necurate, atunci cei mai fragili se dovedesc a fi oamenii păcătoşi sau cei care nu au fost supuşi unui ritual de purificare spirituală. Credința că bolile sunt o urmare a păcatului se reflectă atât la nivelul denumirilor, cât şi la nivelul comentariilor extralingvistice care însoțesc răspunsurile vorbitorilor. Elocvent în acest sens este faptul că substantivul *păcat* desemnează ‘epilepsia’ într-o localitate din Muntenia, iar adjectivul *păcătuos* este întrebuințat cu sensul ‘bolnăvicios’ (ALRR.–Munt. şi Dobr. I, harta, 115, pct. 761; NALR–Mold. şi Bucov. I, harta 93, pct. 607). În notele de la harta 115 din ALRR–Munt. şi Dobr. I s-a precizat că cei care jură strâmb se îmbolnăvesc de epilepsie (ALRR–Munt. şi Dobr. I, harta 115, pct. 830).

Amintind de credința că diavolul îşi poate găsi sălaş în corpul omenesc, sintagma *îi casa răului* apare, într-o localitate din Crişana, ca denumire a persoanelor predispuse la îmbolnăvire (ALRR–Sinteză II, harta 289, pct. 161).

Potrivit unei informatoare din localitatea muntenească Radovanu, copiii care nu s-au botezat încă riscă să se îmbolnăvească de epilepsie. După spusele aceleiaşi informatoare este recomandabil ca în perioada de dinaintea ritualului creştinesc pruncul să fie protejat de mătură şi cuțit (TDM III: 552).

CONCLUZII

Pe baza materialului dialectal prezentat în acest articol, am putut semnala o serie de corespondențe extrem de interesante între domeniul credințelor populare şi anumite cuvinte dialectale româneşti. Textele dialectale şi atlasele lingvistice româneşti impresionează nu numai prin expresivitatea lexicului înregistrat, ci şi prin bogăția, diversitatea şi caracterul inedit al informației etnografice pe care o pun la dispoziția cercetătorului. Relevante în ceea ce priveşte imaginarul colectiv sau mentalitatea vorbitorilor se dovedesc a fi cuvintele polisemantice, expresiile, comentariile extralingvistice şi chiar şi gesturile vorbitorilor.

Caracterul arhaic al credințelor care stau la originea cuvintelor şi expresiilor româneşti prezentate în acest studiu a fost pus uneori în lumină prin comparația cu elementele de limbă şi cultură consemnate în diverse zone ale Europei.

Pentru a valorifica la maximum potențialul lingvistic şi etnografic al materialelor dialectale româneşti, am încadrat termenii analizați în câmpuri lexico-semantice. Dincolo însă de aceste limite rigide, putem observa că lexicul românesc de origine magico-religioasă pare să se fi constituit, prin analogie cu planul ideologic, în funcție de patru criterii esențiale care guvernează viața omului: naşterea, căsătoria, bolile şi moartea.

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

BIBLIOGRAFIE

ALR I/II – *Atlasul lingvistic român*. Partea I, vol. II, de Emil Petrovici, Muzeul Limbii Române, Sibiu, Leipzig Otto Harrassowitz, 1940.

ALC III – *Atles Lingüístic del domini català*, de Joan Veny şi Lidia Pons I. Griera, vol. III, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2006.

ALI VII – *Atlante linguistico italiano*, vol. VII, redatto da L. Massobrio (direttore), G. Ronco (caporedattore), M. Rivoira (caporedattore aggiunto) et al., Torino, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, Libreria dello Stato, 2008.

ALRR–Ban.I, II – *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Banat*, sub conducerea lui Petru Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, 1969, 1997.

ALRR–Mar. I – *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureş*, vol. I, de Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, Bucureşti, 1969.

ALRR–Munt. Dobr. – *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, vol. I–II, de Teofil Teaha, Mihai Conţiu, Ion Ionică, Paul Lăzărescu, Bogdan Marinescu, Valeriu Rusu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1996–1998.

ALRR–Sinteză II – *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Sinteză*, vol. II, coord. Nicolae Saramandu, colectiv redacţional: Verginica Barbu Mititelu, Mihaela-Mariana Morcov, Manuela Nevaci, Carmen-Ioana Radu, Daniela Răuţu, Dana Mihaela Zamfir, Bucureşti, 2012.

ALRR–Trans. II – *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania*, vol. II, de Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loşonţi, Bucureşti, 1997.

Bălteanu 2001 – Valeriu Bălteanu, *Dicţionar de divinaţie populară românească*, Bucureşti.

Cugno 2011 – Federica Cugno, *Sui nomi dialettali delle malattie : alcune concordanze italo-romene*, în *Studii de dialectologie, istoria limbii şi onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha*, Bucureşti, p. 159–174.

DA – Academia Română, *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, 1913–1948.

DGS – *Dicţionarul graiurilor dacoromâne sudice*, de Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha. Coordonator: Maria Marin, Bucureşti, vol. I (literele *A–C*), 2009; vol. II (literele *D–O*), 2010; vol. III (literele *P–Z*), 2011.

DLR – Academia Română, *Dicţionarul limbii române* (DLR). Serie nouă, Bucureşti, 1965–2010.

Evseev 2000 – Ivan Evseev, *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale*, Timişoara.

Ghinoiu 2001 – Ion Ghinoiu, *Panteonul românesc. Dicţionar*, Bucureşti.

HEM 1 – Bogdan-Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae, Dicţionarul limbei istorice şi poporane a românilor*, 1, Bucureşti, 1972.

Moreira 1934 – Joan Moreira, *Del Folklore Tortosí*, Tortosa, 1934.

Marian 1892 – S. Fl. Marian, *Naşterea la români. Studiu etnografic*, Bucureşti.

Marian 2000 – S. Fl. Marian, *Mitologie românească*, Bucureşti.

Morcov 2013 – Mihaela Mariana Morcov, *Un sens inedit al cuvântului **soartă (soarte)***, în *Ieud – străveche vatră de cultură românească*, Cluj-Napoca, p.143–154.

ALRR–Ban.I, II – *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Banat*, sub conducerea lui Petru Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, 1969, 1997.

NALR–Criş. – *Noul atlas lingvistic român. Crişana*, vol. I, de Ionel Stan şi Dorin Uriţescu, Bucureşti, 1996.

NALR–Mold. şi Bucov. I, II – *Noul atlas lingvistic al României. Moldova şi Bucovina*, vol. I, II, de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuţă, Adrian Turculeţ, Bucureşti, 1987, 1997.

NALR–Olt. I, II – *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia*, vol. I, II, întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu, de Teofil Teaha, Ion Ionică şi Valeriu Rusu, Bucureşti, 1967, 1970.

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)

Ожєгов 1973 – С. И. Ожєгов, *Словарь русского языка*, Советская знциклопедия, Москва.
Purdela-Sitaru 1999 – Maria Purdela-Sitaru, *Etnomedicină lingvistică*, Timişoara.
Taloş 2001 – Ion Taloş, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicţionar*, Bucureşti.
TDM III – *Texte dialectale. Muntenia* III, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1976.
TDO – *Texte dialectale. Oltenia*, publicate sub redacţia lui Boris Cazacu, de Cornelia, Cohuţ, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeria Şuteu şi Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1967.

CROYANCES POPULAIRES ROUMAINES REFLÉTÉES DANS LES MATÉRIAUX DIALECTAUX

RÉSUMÉ

Dans cet article nous nous sommes proposé de mettre en évidence le rapport entre les croyances populaires roumaines et certains vocables enregistrés dans les atlas linguistiques et dans les recueils de textes dialectaux. Trois champs sémantiques ont été essentiellement analysés: le champ sémantique de la naissance, le champ sémantique de l'enfant et de l'enfance et le champ sémantique des maladies. L'étude de ces derniers démontre que le lien entre le domaine magico-religieux et le vocabulaire dialectal roumain se dévoile surtout au niveau des désignations qui n'évoquent pas obligatoirement de référents associés au domaine surnaturel (c'est le cas de l'enfant illégitime, du placenta ou des maladies). Les résultats de l'analyse ont dépassé de loin nos attentes, car ils nous ont permis d'observer non pas des correspondances isolées, mais des lignes définitoires de la conception philosophique du peuple roumain, reflétées en parallèle par les croyances populaires et par le vocabulaire magico-religieux. Dans le patrimoine spirituel roumain des croyances anciennes se sont conservées, dont il est possible de relever les réminiscences ailleurs en Europe. Il y a une interdépendence entre la vitalité que ces croyances ont connues dans l'espace culturel roumain et l'expressivité du vocabulaire roumain magico-religieux. Ce sont cette expressivité et cette richesse lexicale qui rendent le roumain unique, du moins dans l'ensemble des langues romanes.

Nous pouvons d'ailleurs observer que le matériel dialectal roumain joue non seulement le rôle de confirmer ce que nous savions déjà sur les croyances populaires anciennes, mais aussi d'ouvrir des pistes nouvelles dans la recherche ethnographique.

Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti"
al Academiei Române

BDD-A20025 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:04:45 UTC)